

HENRIK RAMEL:

Diplomati och historia

Festskrift tillägnad Gunnar Hägglöf

För att hylla förre London- och Parisambassadören Gunnar Hägglöf på hans 80-årsdag i december förra året har vänner och kolleger gjort en skrift med minnen från sitt samarbete med honom och uppsatser i utrikespolitiska frågor, som kunde intressera honom. Skriften har följdriktigt fått titeln "Diplomati och historia". Då flera av bidragen torde ha ett allmänt intresse kan det vara värt att i korthet ange innehållet. Det rör sig om tio uppsatser och inleds med en essä om Tocqueville, Geijer och supermakterna av docenten i statskunskap och folkrättsexperten i UD Krister Wahlbäck.

För att börja med den mest lättlästa uppsatsen "Läromästaren och rebellen" ställer Kaj Falkman här frågan om Gunnar Hägglöf: "Vad var nu hemligheten bakom hans spännande rapportering, denna enkla lätta stil. Inte ett onödigt ord, inte en enda sten som stoppade upp flödet. Vad var hemligheten bakom hans eleganta föredragningar, dessa svepande exposéer med historiska överblickar som gav sammanhang åt till synes oförenliga händelser?"

Beträffande rebellen är det väl så, att Gunnar Hägglöf hade en sund förmåga att sätta sig över beskäftiga instruktioner hemifrån.

I sitt bidrag tar Krister Wahlbäck upp frågan hur den franske statsvetaren och politiker Alexis de Tocqueville i "De la démocratie de l'Amérique" (1840) lanserade tesen, att Amerika och Ryssland i framtiden skulle bli dominerande eller vad vi idag kallar supermakter. Tocqueville var samtidigt väl medveten om motsatsen i respektive samhällsstruktur. Wahlbäck har nu kunnat leda i bevis, att Erik Gustaf Geijer tjugo år tidigare i en föreläsning kommit till samma slutsatser.

Forskarna tycks inte ha observerat att vår landsman Geijer var först med att lansera teorin. Den andre, som kommit på det, är "vår mest beläste statsminister i modern tid", Tage Erlander, som använt upptäckten i ett föredrag.

Chefen för UD:s arkiv professor Wilhelm Carlgren kommenterar i sitt bidrag "Europa och Sverige 1923" en promemoria den avgående chefen för politiska avdelningen Torwald Höjer skrev då om vårt politiska läge och Nationernas Förbund.

Höjer visade stor klarsynthet och insåg våra begränsade aktionsmöjligheter bli beroende på vår militära svaghet. Inför Nationernas Förbund var han skeptisk och berör i promemorian även dess upplösning. Det blev ju ett faktum redan inom 16 år i och med andra världskriget. Carlgren beklagar, att mellankrigstidens utrikesledning ej fått ta del av promemorian. Men Höjer hade gett den en mycket begränsad spridning, då han inte ville skapa någon irritation, när flertalet trodde att NF var ett slags universalmedel för freden.

Örjan Berner, nu ambassadör i Warszawa, har lämnat sitt bidrag i form av den rapport om kulturrevolutionen han skrev 1969 från Peking "Opium för intellektuella? Om Kina, kulturrevolutioner och 60-talets västerland." Uppslaget hade han fått vid besök hos Gunnar Hägglöf i Paris 1968. Här interfolieras skildringen av vissa faser i kulturrevolutionen med citat från Clarté – inledningsvis konstaterar författaren "att entusiasmen (för kulturrevolutionen) torde ha stått i ungefärligen omvänd proportion till hemlandets ekonomiska och sociala släktskap med Kina".

Nuvarande ambassadören i Damaskus Göran Berg, som tjänstgjorde i Paris 1967–71 skildrar ingående majoroligheterna 1968 i Paris och hur Hägglöf inte nöjde sig som många av sina kollegor att följa händelseförloppet i Le Monde utan i stället på sitt eget sätt iakttog vad som hände från barrikaderna.

Sverker Åström, fd FN- och Parisambassadör, är den ende som berör dagsaktuella problem. "Inblandning i sovjetisk och amerikansk tappning – och i svensk" heter hans bidrag. Han framhåller där, att det onekligen föreligger vissa likheter mellan de ideologiska bevekelsegrunderna på bägge sidor. "Den sovjetiska doktrinen bygger på tesen om en historisk lagbundenhet, som inte medger och inte får medge några undantag. Den amerikanska doktrinen är ett utflöde och en variation, stundom en karikatyr och en förvrängning av den demokratiska optimismen." Eller om jag fattat rätt, är de lika goda kålsuppare bägge två med ett B+ för Väst och kanske ett B- för Öst. Och Sverige någonstans mitt emellan.

Docenten i statskunskap vid Lunds universitet och departementsrådet Mats Bergquist

granskar i sin uppsats, som är den längsta, "Sex ambassadörer söker en roll" de memoarer amerikanska ambassadörer i Moskva skrivit alltsedan Averill Harriman (1943-46) till Jacob Beam (1969-73). Frånsett George Kennan får de sex memoarförfattarna knappt godkänt av Bergquist.

Festföremålets broder Ingemar, som efterträdde Gunnar i Paris 1971, ger i sin uppsats "England och Europa" en översikt över de olika turerna innan England efter att ha varit med om att dra igång frihandelsorganet EFTA 1961 sökte medlemskap i EG. Man får där en bra bild av fransk förhandlingsskicklighet och hur England till slut iklädde sig "Europas dräkt".

R Hichens Bergström, förut i Oslo och Rom och nu bosatt på Rivieran, berättar om

sina och andras diktarmödor - diplomater är ju ett skrivande släkte. Ett fint prov på de Gaulles goda nerver får man i en rapport (C J Rappe) från hans besök i Rumänien mitt under majoroligheterna i Paris 1968.

Det är beklagligt, att skriften kommit ut i en så begränsad upplaga. Då det inte är vanligt med hyllningsskrifter till fd ambassadörer finns det, så vitt jag kan förstå, all anledning att överväga en ny upplaga. Skriften har uppmärksammats bl a i Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter samt Hufvudstadsbladet i Helsingfors. Med hänsyn till det intresse Hägglöfs memoarböcker rönt och inte minst med tanke på framgången med TV-framträderna i september och oktober förra året tror jag säkert man skulle kunna räkna med många läsare.

Pärmar för inbindning av årgång 1984

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition, tel 08-67 59 55, eller genom insättning av kronor 45:- på postgiro 7 27 44-6.